

### Dwardoorsnede van de literatuur

*Zes keer dwarskijken*, zo heet de nieuwe literatuurmethode voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs van Uitgeverij De Kangaroo. De methode besteedt aandacht aan genres, literatuurgeschiedenis en stromingen, schrijvers en hun boeken, bekende literaire thema's, stijl en aan de literaire kritiek. Het is de bedoeling dat de leerling met dit boek zoveel mogelijk zelfstandig werkt. In de methode wordt een verband gelegd tussen literatuur en schilderkunst.

*Zes keer dwarskijken* bestaat uit een handboek voor leerlingen met daarin de theorie en een werkboek met onder andere vragen, tekstfragmenten en aanwijzingen voor het schrijven van opstellen en werkstukken en het houden van spreekbeurten. Het docentenboek geeft de antwoorden op de vragen en achtergrondinformatie.

Wim Geene, *Zes keer dwarskijken*. De Kangaroo, Baarn, 1994. Het handboek kost f 51,20, het werkboek f 15,35 en het docentenboek f 25. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Uitgeverij De Kangaroo, Postbus 1, 3740 AA Baarn, telefoon 021 54: 82 422.

### Vaderlandse literatuur van 1200 tot 1880

Nederlandse literatuur van voor de eeuwwisseling is bij leerlingen die een literatuurlijst samenstellen doorgaans niet erg populair. Het is de vraag of het verantwoord is die desinteresse voor onze historische letterkunde te lijf te gaan met een uittrekselboek, maar alle kleine beetjes helpen. In het voorwoord van *Prisma Uittrekselboek Nederlandse literatuur ca. 1200-1880* stelt auteur Cor Gerritsma overigens dat de uittreksels in deze bundel slechts een hulpmiddel zijn, die de literaire werken nooit kunnen en mogen vervangen. In de nieuwe uittrekselgids worden dertig literaire werken besproken. Representatief voor de periode tot 1880 zijn volgens Gerritsma onder meer *Karel ende Ele-*

*gast, Spaanschen Brabander, Duytse Lier, Sara Burgerhart, De Leeuw van Vlaanderen, Studenten-typen, Max Havelaar en Majoor Frans.*

Van elk literair werk wordt steeds een kort fragment weergegeven; daarna volgen een samenvatting van de inhoud, een analyse, een levensbeschrijving van de auteur en een secundaire bibliografie.

Cor Gerritsma, *Prisma uittrekselboek Nederlandse literatuur ca. 1200-1880*. Het Spectrum, Utrecht, 1994. 340 blz. f 17,50. ISBN 90 274 3323 2

### Leervaardigheden

In het kader van het project 'Instroom- en voortgangsbegleiding' worden diverse producten ontwikkeld om vorderingen van cursisten in het volwassenenonderwijs bij te houden. Het Cito zal voortgangstoetsen c.q. niveau-indicatoren maken voor de verschillende vakken in de basiseducatie (taal, rekenen, sociale kennis en maatschappij-oriëntatie). Bij het SVE zullen de komende jaren schema's worden ontwikkeld met behulp waarvan de vorderingen (of stagnaties) in het leerproces van de cursist zichtbaar worden. De schema's zijn zowel geschikt voor allochtone als voor autochtone cursisten in de basiseducatie. Het schema 'Leervaardigheden' is het eerste schema dat wordt gepubliceerd. Bij dit schema hoort een handleiding.

De handleiding en het schema 'Leervaardigheden' zijn aanvullingen in de map 'Instroom- en voortgangsbegleiding'. Er is bewust gekozen voor de term 'leervaardigheden', omdat het hier gaat om een bredere invulling dan alleen studievaardigheden. De doelen en niveaus die in het schema benoemd worden, zijn zoveel mogelijk in observeerbare gedragingen geformuleerd. De hoofdonderdelen zijn: leergedrag (interesse/motivatie, doorzettingsvermogen, zelfvertrouwen, inzet, stiptheid, verantwoordelijkheid), concentratievermogen en geheugen (aandacht, onthouden, efficiëntie, zelfstandigheid, complexiteit, initiatief tot gebruik van hulpmiddelen, informatiegerichtheid, gebruik van naslagwerken, gebruik van beeldinformatie, gebruik van ordeningssystemen), evaluatie (oplossingsgerichtheid, reflectie op eigen leren, zelfbeoordelingsvermogen) en organisatie (ge-

organiseerdheid met betrekking tot taken, georganiseerdheid met betrekking tot materiaal). Elke categorie is weer verder onderverdeeld.

Met behulp van dit schema kunnen zowel de mate van leervaardigheid van een cursist op een bepaald moment als de vorderingen of stagnaties op het gebied van leervaardigheid in beeld worden gebracht. Het schema kan dus zowel bij een verlengde intake als bij het meten van vorderingen op het gebied van leervaardigheden worden gebruikt. Bij een verlengde intake kan onder meer informatie aan het licht komen over de mate van zelfwerkzaamheid van een student en de plaatsing van de student in een snelle of langzame groep. Het schema kan ook worden ingezet bij stagnaties in het leren van een van de vakken. Wanneer een cursist niet vooruit gaat met bijvoorbeeld lezen of spreekvaardigheid kan er natuurlijk gekeken worden naar de mogelijke oorzaken die in het leergebied liggen. Bijvoorbeeld: Een cursist leest letter voor letter, of een cursist heeft een te beperkte woordenschat. Maar er kan ook gekeken worden naar de leervaardigheid van een cursist. Bijvoorbeeld: de cursist heeft een laag niveau van zelfstandigheid en de opdrachten sluiten hier niet bij aan. Dergelijke verklaringen zijn met behulp van het schema leervaardigheden op te sporen.

M. Hattink & E. Bohnenn, *Handleiding- en schema Leervaardigheden* (incl. tabblad). Amersfoort: SVE, 1994. (Bestelnummer: 2148) f 10,80.

Het schema is ook apart te bestellen in pakketjes van tien stuks, gebruiksklaar voor de docent.

## Morfologie

De Nederlandse woordvorming werd tot voor kort niet systematisch onderzocht noch gerubriceerd. Enige tijd geleden verscheen echter het *Morfologisch Handboek van het Nederlands. Een overzicht van woordvorming* bij de Sdu.

Het boek wordt wellicht het standaardwerk voor de Nederlandse morfologie. Wim de Haas en Mieke Trommelen hebben sinds 1986 gewerkt aan dit overzicht, dat de naam 'handboek' hooguit in figuurlijke zin verdient (het omvat ruim 500 pagina's). Ze wilden een overzicht geven van de morfologische structuur van Nederlandse gelede woorden, waarbij ze

ervoor kozen om *de manier waarop* woorden gevormd worden centraal te stellen. Achtereenvolgens bespreken ze de belangrijkste morfologische procédés waarvan het Nederlands gebruik maakt: het plaatsen van voor- en achtervoegsels, het aan elkaar koppelen van woorden en het samenstellen van nieuwe woorden.

'De behandeling van deze vier morfologische operaties levert een vrijwel compleet beeld op van de gelede woordenschat van het Nederlands,' volgens de auteurs. Elk procédé wordt dan ook geïllustreerd met een schijnbaar eindeloze reeks voorbeelden die opnieuw wordt onderverdeeld in *typen*. Zo onderscheiden we bij het achtervoegsel *-ette* het type *brunette* en het type *wasserette*. En voor wat betreft de pseudo-samenstellingen zullen we vanaf nu spreken over het type *bamzaaien*, *flikflooiën* en *rampetampen*.

Daarmee geeft het *Morfologisch Handboek* een nauwkeurige beschrijving van de Nederlandse woordvorming, wat resulteert in een 30 bladzijden tellend schema. Het boek is bedoeld voor taalkundigen, taalkundig geschoolde docenten en taalkunde-docenten. Andere geïnteresseerden wordt tegemoet gekomen door termen en begrippen te verklaren, maar de auteurs menen dat taalkundige basiskennis onontbeerlijk zal zijn. Met het oog daarop is een aparte bibliografie opgenomen met inleidingen.

Wim de Haas en Mieke Trommelen, *Morfologisch Handboek. Een overzicht van de woordvorming*. Den Haag, Sdu Uitgeverij Koninginnegracht, 1993. 529 blz. f 49,50